

Nedan redogörs (med betoning på flygstyrkorna) för det nedrustningsavtal som omfattar konventionella stridskrafter och som paktledarna inom WP och NATO enats om att upprätta. Men för att avtalet skall bli giltigt måste det ratificeras (godkännas och undertecknas) av respektive lands parlament.

Tyvärr har denna avgörande process gjort paus. Tolkningsproblemen har uppstått. Sovjetunionen har bl a överfört vissa armé- och flygstridskrafter till marinstridskrafterna, något som NATO opponerat emot. Enligt utländska bedömare ser USA i den sovjetiska tolkningen ett samband med krisen i Baltikum.

Red.



Pakternas flygstridskrafter i: **CFE-**
avtalet

- som det var tänkt!

Av Christer Lokind





Vid den europeiska säkerhetskonferensen i Paris den 19 november 1990 undertecknades ett avtal om styrkereduktioner mellan WP och NATO. Avtalet benämns CFE, vilket är en förkortning av engelskans Conventional Forces Europe/konventionella styrkor i Europa.

Syftet med avtalet är främst att omöjliggöra ett överraskande angrepp från endera parten på centralfronten. Avtalet skall vidare försvåra angrepp med omfattande strategiska mål. Detta avses kunna ske genom att fastställa en övre gräns, s k tak, för innehavet av vissa offensiva materielslag. Samtidigt anges i vissa fall en regional fördelning inom tillämpningsområdet "from the Atlantic To The Urals, ATTU".

ESK = Europeiska säkerhetskonferensen
 MBFR = Mutual Balanced Force Reduction
 CSBM = Confidence and Security Building Measures

CFE-förhandlingarna mellan NATO och WP inleddes under en tid av begynnande avspänning och kunde genomföras trots de östeuropeiska staternas frigörelse. Förhandlingsresultaten är dock inte ohotade. Fortfarande återstår för de inblandade staterna att ratificera avtalet. Denna del av processen kan dra ut på tiden, eftersom avtalstexten ger utrymme för tolkningar.

Förhandlingar. – Förhandlingar om att minska de konventionella styrkorna i Europa inleddes redan 1973 i de s k MBFR-förhandlingarna. (MBFR = Mutual Balanced Force Reduction.) Dessa avslutades 1989 – dock utan att några resultat hade uppnåtts.

Den europeiska säkerhetskonferensen (ESK) inleddes 1975 med ett möte i Helsingfors. Åren därefter följde möten i Madrid, Stockholm och Wien. Ett viktigt resultat av Stockholmskonferensen om "förtroende- och säkerhetsskapande åtgärder" (Confidence and Security Building Measures = CSBM) var bl a överenskommelsen om föranmälan av större övningar inklusive utbyte av observationer.

Under uppföljningsmötet i Wien genomfördes parallella förhandlingar, dels CFE-förhandlingarna mellan NATO- och WP-staterna, dels förhandlingarna om förtroende- och säkerhetsskapande åtgärder mellan samtliga 35 ESK-stater, däribland Sverige.

CFE-avtalets omfattning

Medlemsländerna inom NATO och WP har genom avtalet förbundit sig att inom loppet av 40 månader, d v s fram till 1994, reducera sitt innehav av fem olika materielslag.

De materielslag som omfattas är: Stridsvagnar, pansarskyttefordon, artilleri, stridsflygplan och attackhelikoptrar.

I avtalet anges taken dels för pakterna, dels för enskild medlemsstat. För stridsflygplan och attackhelikoptrar gäller vad som anges i **tabell 1**.

	Stridsflygplan	Attackhkp
Totalt för enskild pakt	6 800	2 000
Tak för enskild stat	5 150	1 500

Landbaserat marinflyg samt övningsflygplan enligt vissa villkor räknas **inte** som stridsflygplan.

Beträffande flygstyrkrafter regleras antalet stridsflygplan och attackhelikoptrar inom hela tillämpningsområdet (ATTU). Någon regional fördelning i zoner i likhet med vad som gäl-



USAF:s F-15 E Eagle.



Sovjetisk
Su-24 Fencer C.



Sovjetisk
MiG-29 Fulcrum.

Foto: Flygvapnet



Ovan: Sovjetisk Tu-26 Backfire C (ur Fjärrflyget) med attackrobot AS-4. – T h: F-111 F beväpnad med FLIR-kapsel, laserstyrda bomber + ECM-kapsel. – Nedan t v: F-16 Fighting Falcon beväpnad för mörkerattackuppdrag; USAF. – Nedan t h: Västtysk Tornado, motmedelsversionen.



ler för stridsvagnar, pansarskyttefordon och artilleri finns inte.

I avtalet ingår även överenskommelse om hur berörda materielslag skall konverteras eller göras obrukbara för att inte räknas. Vidare anges hur informationsutbyte och inspektioner skall ske för att avtalets genomförande skall kunna följas upp.

Sovjetunionens flygstridskrafter

En förändringsprocess inleddes 1988 med Sovjetunionens unilaterala utspel om att under 1989-90 minska flygstridskrafterna med 800 flygplan. Samtidigt aviserades en övergång till en defensiv struktur.

Minskningen med 800 flygplan antas vara genomförd – dels genom minskningar av antalet flygplan vid vissa flygregementen, dels genom regementsnedläggningar samt genom avveckling av äldre flygplan.

Huvuddelen av de flygstridskrafter som Sovjetunionen har baserade utanför det egna territoriet tillhör frontflyget – dvs jakt-, attack- och spaningsresurser m m, som är avsedda för direktunderstöd av markstridskrafterna. Även dessa flygstridskrafter berördes av minskningarna.

● ● Genom Tysklands återförening inleddes nästa fas i förändringsproces-

sen. I ett avtal mellan Tyskland och Sovjetunionen anges, hur de sovjetiska flygstridskrafterna i östra Tyskland skall dras tillbaka **före 1994**.

I ett annat avtal mellan Tyskland och Sovjetunionen anges bestämmelser för de sovjetiska flygstridskrafternas övningsverksamhet i östra Tyskland **fram till 1994**.

Även de andra öststaterna har slutit egna avtal med Sovjetunionen. De sovjetiska stridskrafterna i **Tjeckoslovakien** och **Ungern** kommer således att utrymma dessa länder **redan 1991**. **Polen** förhandlar fortfarande med Sovjetunionen. En tillbakadragning från Polen torde inte vara aktuell förrän **1994**, när de sovjetiska stridskrafterna skall ha utrymt östra Tyskland.

Utanför avtalet: Marin- & transportflyg

● ● I CFE-avtalet redovisas vilka flygplanstyper och helikoptrar som berörs av avtalet. Organisationstillhörigheten berörs inte. Följande kan dock på olika sätt utläsas.

Avtalet berör:

- ▶ Fjärrflyget utom det tunga bombflyget.
- ▶ Frontflyget inkl attackhelikoptrar.
- ▶ Luftförsvarsflyget.

Avtalet berör inte:

- ▶ Militära **transportflyget**; vars huvuduppgift är att transportera luftlandssättningsstrupper.
- ▶ **Marinflyget**: Sovjetunionen har på senare tid förstärkt sitt marina flyg. Man har dock utom avtalet förbundit sig att inte ha fler än 400 stridsflygplan.

Vissa övningsflygplan och helikoptrar undantas enligt särskilda regler, om de konverteras så att de inte kan beväpnas.

Antalet sovjetiska flygplan som berörs av CFE-avtalet antas ligga om-

kring 7000 inkl övningsflygplan. Från sovjetisk sida angavs när avtalet ingicks att antalet flygplan var 6445, utan att förtydliga vilka flygplanstyper som avsågs. Antalet flygplan kommer att redovisas när avtalets överenskommelser om informationsutbyte verkställs.

Minskningen till 5150 flygplan kommer, om den inte redan har påbörjats, att tas ut genom skrotning eller förrådsställning av äldre flygplan samt genom konvertering av de övningsflygplan som kan beväpnas.

Viss förrådsställning av bl a flygplan har skett *öster om Ural*, varigenom flygplanen inte räknas in under CFE-taken. Det är dock osäkert under vilka förhållanden denna förrådsställning sker, om flygplanen kan hållas flygdugliga, om betjäningpersonal kan avdelas m m.

NATO:s flygstridskrafter

Före CFE-avtalet hade NATO ca 4500 flygplan i Europa. NATO låg således redan under det överenskomna taket: 6800 flygplan per pakt. De ca 50 divisionerna stridsflygplan baserade främst i USA (men avsedda för insats i Europa) räknas inte.

NATO:s flygstridskrafter är inte fast indelade i flygslag som WP:s flygstridskrafter är. NATO kan således kraftsamla för t ex attackinsatser beroende på aktuell händelseutveckling.

NATO:s gemensamma övningsverksamhet minskade under de senaste två åren. Anledningen var sannolikt hänsyn till de pågående ESK-förhandlingarna och förhandlingarna om Tysklands återförening samt de politiska förändringar som ägde rum i Östeuropa.

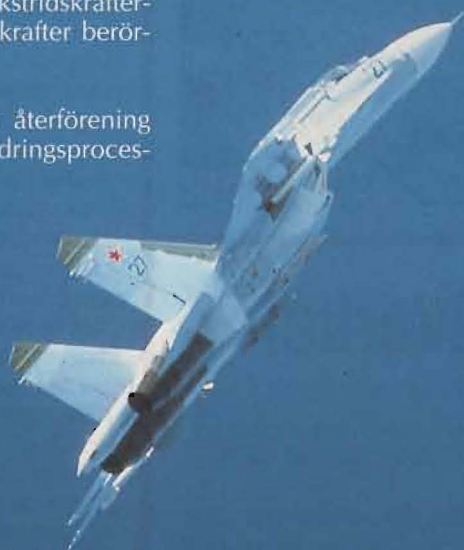
Efter Iraks invasion av Kuwait den 2 augusti 1990, inleddes en omfattande överföring av bl a flygstridskrafter från Europa till området vid Persiska viken. Det gällde främst från USA:s sida men också från vissa NATO-stater i övrigt.

NATO har således sänkt sin beredskap i Europa. Flera NATO-stater i Europa har dessutom av ekonomiska och politiska skäl beslutat att minska antalet militära förband.

Redan i början av 1990 beslutade den amerikanska kongressen att nära 150 baser skall avvecklas eller reduceras – främst i f d Västtyskland. Därmed kommer också den största koncentrationen av amerikanska flygstridskrafter i Europa att reduceras.

Styrkejämförelse

Vid CFE-förhandlingarna redovisade de båda pakterna sina uppfattningar om egna respektive motpartens styrkor, **tabell 2**.



Sovjetisk Su-27 Flanker. – Foto: Flygvapnet

Tabell 2

		Strids- flygplan	Attack- hkp
NATO	Enligt WP:	7 130	5 270
	Egen uppgift:	4 507	2 599
	Tak:	6 800	1 500
WP	Enligt NATO:	8 250	3 700
	Egen uppgift:	7 876	2 785
	Tak:	6 800	1 500

Antalsuppgifterna speglar olika principer för urval och redovisning av de angivna materiellslagen, men de ger ändå en uppfattning om storleksförhållanden.

Slutsatser. – Tysklands återförening, WP:s upplösning och de sovjetiska tillbakadragningarna kommer att få störst betydelse för den fortsatta säkerhetspolitiska utvecklingen i Europa. Båda supermakterna kommer att se

över sina hotuppfattningar och sina försvarsförberedelser. Koncentrationen av stridskrafter till Centraleuropa kommer att minska.

CFE-avtalet kommer att tvinga Sovjetunionen att minska storleken på sina flygstridskrafter. NATO ligger antalsmässigt under det överenskomna taket. Båda pakterna kommer att se över sin försvarsplanering med utgångspunkt också från denna nya paritet när det gäller konventionella stridskrafter.

Här skisserade slutsatser m m förutsätter att förhandlingsklimatet mellan Öst och Väst fortsätter samt att tillbakadragningarna inte störs. Det viktigaste är att stormakterna – främst USA och Sovjetunionen – inte finner några förevändningar för att inte ratificera och genomföra avtalet enligt dess syften. ■

Nedan: Sovjetisk attackhelikopter typ Mi-24 Hind.



Har vår beredskap påverkats?

Den senaste tidens utveckling i Baltikum och Mellersta Östern påverkar i begränsad omfattning försvarsmaktens beredskap. Någon risk för att Sverige skall bli indraget i någon av konflikterna finns inte. Däremot har det funnits anledning att göra viss anpassning av vår grundberedskap för att kunna ingripa enligt IKFN och för att skydda mot terroristhotet.*

med de resurser som finns i grundorganisationen – dvs utan att kalla in extra personal.

I stort betyder det att ÖB har ökat möjligheterna att sätta in fartyg och flyg för att kunna möta incidenter om utvecklingen i Baltikum skulle förvärras samt att bevakningen av vissa militära anläggningar och skyddsföremål har utökats.

Dessutom sker speciell bevakning i samband med utbildningen av fältsjukhuset som regeringen beslöt att sända till Mellersta östern efter önskemål från Storbritannien.

Förändringarna i beredskapen har på vissa förband inneburit att permissioner i begränsad omfattning tillfälligt dragits in för värnpliktigt personal. ■

Fst

Försvarsmakten:

Anpassningen av grundberedskapen innebär en utökad beredskap

* **IKFN** = Försvarsmaktens ingripanden vid kränkningar av Sveriges territorium under fred och neutralitet, m m.